

Nr 129

Av herr **Hermansson m. fl.**, om *begränsning av stadsplanläggning till samhällsägd mark.*

(Lika lydande med motion nr 118 i Första kammaren)

En av förutsättningarna för att genomföra en bostadspolitik med klar social inriktning är att komma till rätta med den nuvarande markspekulationen och på ett effektivt sätt ge samhället möjligheter att påverka markdisponeringen.

Erfarenheterna hittills har visat hur otillräckliga de nuvarande instrumenten och resurserna har varit när det gällt för kommunerna att bedriva ett samhällsbyggande enligt den målsättning som skisserades bl. a. i arbetarrörelsens efterkrigsprogram. En målsättning som bl. a. syftade till att tomtmarken skulle kommunaliseras och läggas under tomträtt.

Vi tvingas i dag konstatera att 25 år sedan dessa riktiga krav formulerades har man på detta område inte kommit särskilt långt, även om under senare år olika åtgärder vidtagits för att underlätta för kommunerna att förvärva och äga mark. Lag om förköpsrätt för kommunerna har genomförts, möjligheter till vissa markförvärvslån har införts och möjligheter för kommunerna har skapats att uppta lån för att underlätta tomträttsupplåtelser. Det nyligen avgivna betänkandet av expropriationsutredningen innehåller också väsentliga förbättringar när det gäller möjligheterna för kommunerna att expropriera nödvändig mark för sin samhällsutbyggnad. Det kommunala planmonopolet är ett annat viktigt instrument i den kommunala planeringen.

Nämnda åtgärder som är steg i rätt riktning är dock otillräckliga. Lagstiftningen är behäftad med avsevärda brister vilket motiverar allvarliga tvivel mot att dessa instrument med nuvarande utformning kan bli av avgörande betydelse för en lösning av kommunernas markfrågor och problemen med den oförtjänta markvärdestegringen.

Det är exempelvis orimligt med en kommunal förköpsrätt så konstruerad att kommunerna bara får överta mark på de villkor som gjorts upp mellan köpare och säljare. Det är vidare otillräckligt med en markvinstbeskattning med vilken man endast till en del kan dra in den värdestegring som ett markområde genomgått till följd av samhälleliga insatser. Flera förbättringar av de nuvarande bestämmelserna måste därför till om den nuvarande markspekulationen skall kunna stoppas och kommunerna ges reell möjlighet att föra en sådan markpolitik att man kan ha en markreserv motsvarande ett tioårigt utbyggnadsbehov.

För att uppnå denna målsättning måste enligt vår mening följande åtgärder vidtas:

1. Förköpslagen ändras så att samhället ges rätt att pröva det överenskomna markpriset vid övertagna köp. Detta kan ske genom exempelvis inrättandet av en markvärderingsnämnd i varje län med rätt att nedsätta markpriser till skälig nivå. Denna åtgärd i kombination med väsentligt ökade ekonomiska resurser för markförvärv skulle göra lagen om förköpsrätt långt mer effektiv än den är i dag.

2. En sådan skärpning av markvinstbeskattningen genomföres så att den värdeökning som mark eller markområde genomgått genom samhälleliga åtgärder till fullo beskattas.

3. Det nuvarande kommunala planmonopolet utvidgas så att samhälleligt ägande av marken göres till förutsättning för att stadsplaneläggning skall få ske. Genom en sådan åtgärd skulle man på ett avgörande sätt beskära möjligheterna till markspekulation därför att för bebyggelse nödvändig mark ändå förr eller senare måste överföras till det allmänna. Möjligheterna till otörtjänta vinster skulle då bli mindre.

4. För att begränsa den prishöjande konkurrensen om marken bör statliga lån endast beviljas till hus som byggs på samhällsägda mark. Vidare bör övervägas om privata företagare skall få bygga på samhällsägda mark om de inte kan garantera samma hyror som i statligt belånade hus.

Vid prövning av frågan om stadsplanelagstiftning av det slag vi ovan nämnt kan givetvis övervägas vissa dispensbestämmelser beträffande industrimark samt mark för egnahems- och fritidsområden.

I särskild motion göres hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning och förslag om att statliga lån endast kan ges till sådana hus som byggs på samhällsägda mark.

Med stöd av det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag om att endast samhällsägda mark kan stadsplaneläggas.

Stockholm i januari 1970

C. H. Hermansson (vpk) Gunvor Ryding (vpk) Eivor Marklund (vpk)
